

2. D. Nauta, 'Smytegelt, Bernhart (Bernardus)', in *Biografisch lexicon voor de geschiedenis van het Nederlandse protestantisme* dl. 3 (Kampen 1988), p. 339.
3. I. Boot, *De allegorische uitlegging van het Hooglied voornamelijk in Nederland* (Woerden, 1971), p. 238.
4. Zie daarvoor: de website van Warkums Erfskip, *Het drukkersgeslacht Olingius te Workum (1719-*

1804) en Bekende drukwerken (172X-1743) van Petrus Olingius, Workum, alsmede Gerrit Boeijinga, 'Het boekdrukkersgeslacht Olingius', in *Genealogysk Jierboek 2004* (Ljouwert 2004), p. 7-46.

5. W.J. op 't Hof, 'Nadere Reformatie in Friesland?', in: *De zeventiende eeuw* 20 (2004) nr. 1, p. 53. Zie verder: <http://www.ssnr.nl/Begripsbepaling.html>

Kerst Huisman

Commissie-Van Oostrom biedt Friesland niet veel hoop

In het net verschenen deel C van 'De Canon van Nederland' geeft de commissie-Van Oostrom een reactie in hoofdlijnen naar aanleiding van de respons die de in het tweede deel gepubliceerde canon heeft opgeroepen. Men gaat ook in op de in Friesland geuite kritiek. 'Ook Fryslân voelde zich misdeeld: het pronte venster Eise Eisinga (met zijn vertakking naar de Friese taal en cultuur) voelde als representatie onvoldoende,' zegt de commissie op bladzijde 27.

Die uitspraak alleen al is een aanwijzing dat men slordig te werk is gegaan en niet over de zaak heeft nagedacht. Want bij de vertakkingen en verwijzingen aan het eind van het venster over Eise in deel B staat totaal niets over de Friese taal en cultuur. De kritiek uit Friesland had (en heeft) vooral betrekking op het veronderstelde randstadcentrische karakter van de Nederlandse canon. De commissie zegt daarover op pagina 27 van deel C: 'Vooropgesteld zij dat de commissie zich bij het samenstellen van de canon niet heeft laten leiden door de vraag of elke provincie in de vensters wel voldoende aan bod zou komen, net zomin als er gestreefd werd naar een evenredige verdeling van

- om maar iets te noemen - mannen en vrouwen'. Maar daar ging het in de Friese kritiek ook niet om. Het had betrekking op het verregaand ontbreken van 'Frieslands oudheid' in de canon en bepaalde moderne facetten, zoals - inderdaad - die Friese taal en cultuur en bijvoorbeeld de wordingsgeschiedenis van het socialisme in Nederland. De commissie-Van Oostrom heeft hier echter geen gevoel voor: 'Het ging om, zoals voormalig minister van OCW Maria van der Hoeven het dikwijls uitdrukte, 'het verhaal van Nederland' en feit is nu eenmaal dat voor aanzienlijke perioden van de Nederlandse geschiedenis het gewest Holland dominant is geweest.'

Armzalige boertjes in de prut

Dat is ook zo, maar als de geschiedenis van Holland – niet ten onrechte, laat dat duidelijk zijn – zo'n plaats wordt toegekend dan zou er ook aandacht kunnen zijn voor de Friese 'roots' van Holland en zijn gravenhuis. Dat 'Holland' kwam bij de stichting van de Republiek der Verenigde Nederlanden niet uit de lucht vallen. Ik wijs in dat verband op recente onderzoeken van Antheun Janse, D.E.H. de Boer, E.H.P. Cordfunke, de vierdelige 'Geschiedenis van Holland' en het met steun van de provincie Noord-Holland bij Matrijs uitgegeven boek *Het land van Hilde. Archeologie in het Noordhollandse kustgebied* (2006). Het laatstgenoemde prachtig geïllustreerde publieksboek beschrijft de geschiedenis van Noord-Holland van enkele eeuwen voor het begin van de jaartelling tot 750 na Chr. Het vertelt op toegankelijke wijze het verhaal van de Hollandse Friezen, zoals de schrijvers de oude bewoners van hun provincie noemen. De naam Hilde is gegeven aan een vrouw uit de vierde eeuw, van wie de resten zijn gevonden en wier gezicht is gereconstrueerd. Rob van Eerden, archeologisch beleidsmedewerker van de provincie Noord-Holland en een van de schrijvers van het boek, heeft in de *Archeobrief* van de provincie geschreven: 'De Friezen zijn voor Noord-Holland net zo belangrijk als de Verenigde Oost-Indische Compagnie (VOC), de dijken, de droogmakerijen met de windmolens. Hoewel nog nauwelijks bekend bij het publiek, is dit volk in de vroege geschiedenis van de provincie van essentieel belang geweest.' Op een aardige wijze vertelt hij van zijn ervaringen met archeologen en sommige bezoekers. 'Honderden kilo's zogenaamd inheems aardewerk worden bij opgravingen zonder commentaar aan kant gelegd (.....). Zwijgend en zuchtend worden bij opgravingen dagelijks vele kilo's scherven inheems aardewerk – van kleur zwart, grijs en zandgeel tot oranje – uit de grond gedolven. Bij de vondst van een splinter terra sigillata echter laten vele vrijwilligers hun schep en troffel vallen en komen in looppas op de enthousiaste vinder toegesneld, die het kleinood snel afspoelt in een greppel water. De Romeinen....dát was nog eens Cultuur! Het handgevormde aardewerk heet 'Inheems Romeins', waarvan maar weinig mensen begrijpen wat ermee wordt bedoeld.' En over sommige reacties opgetekend in het provinciaal depot voor archeologische vondsten in Wormer: 'Bij het bekijken van materiaal uit Texel, Schagen en Uitgeest, grote en succesvolle opgravingen, is al gauw iets van teleurstelling te bespeuren, omdat er niet bijster veel Romeinse helmen en blinkende Scandinavische zilverschaten te bekennen zijn. Het verhaal over de 'inheemse' bevolking slaat in het geheel niet aan. De tientallen puntgave handgevormde potten worden van een afstandje zo wat aangestaard en ook de kaart met de haast duizelingwekkende wolk inheemse nederzettingen

van rond het jaar 0, 200 of 700 wordt wat glazig bekeken. De leraar weet nog net de namen Willibrordus en Bonifatius te noemen en ook van Karel de Grote heeft hij ooit wel gehoord, maar de inheemse boeren: Armzalige boertjes in de prut waren dat, weet de docent. Enigszins ontgoocheld verlaat het gezelschap het depot, zich onbewust van het feit dat de vroege geschiedenis van Noord-Holland wel degelijk een vaandeldrager van formaat heeft: de Friezen. Talloze vindplaatsen, ontelbare fraaie en typische voorwerpen, boerderijplattegronden en offerplaatsen zijn opgegraven en diverse, relatief goed en toegankelijk opgeschreven authentieke oude verhalen van zowel Romeinse als vroegchristelijke hand zijn bekend. Toch ziet bijna niemand in de Friezen een onvervreemdbaar stuk Noord-Hollands erfgoed – en natuurlijk ook Fries en in zekere zin Zuid-Hollands.' De oorzaak ligt volgens hem in het feit dat het Friese aandeel in de geschiedenis van Holland in de loop der tijden volledig onder het kleed is geveegd. Friezen golden als onbeschaafd, heidens en godslasterlijk. De graven van Holland, van Friese afkomst, begonnen hun noordelijke burens aan te vallen. 'Zo ontstond de klassieke kloof tussen Holland en Friesland, momenteel haast metaforen voor Randstedelijk en agrarisch Nederland. Met name randstedelijk Noord-Holland voelt zich vandaag de dag niet of nauwelijks verwant met Friesland en dat gevoel is, denk ik, wederzijds.' Een andere factor is, dat universitaire historici en archeologen maar weinig belangstelling hebben voor de oude cultuur van de eigen bevolking. Van Eerden: 'Tot vandaag de dag kijkt men naar de Germanen en Kelten op de manier van een in trainingspak en slippers geklede toerist die lollig doet over 'die gekke poppetjes' die de inheemse bevolking van Australië duizenden jaren geleden op de rotswanden schilderde. Rare jongens, die aboritsjonnie!'

Hautain

In Friesland hebben we met de nieuwste uitkomsten van het historisch onderzoek in Holland toch wel een sterke troef in handen. De Fries-Hollandse verhouding in de middeleeuwen is erg belangrijk geweest in de Nederlandse geschiedenis en heeft zelfs grote invloed uitgeoefend op de wijze waarop Nederland is geworden wat het is. De commissie Van Oostrom heeft dit in eerste instantie niet begrepen. Wanneer zij zegt: 'Kortom: zelfs de meest ruimdenkende canoncommissie van Nederland zal onmogelijk recht kunnen doen aan alle regionale dimensies en sentimenten', zou men daarop kunnen antwoorden: Het is hetzelfde hautaine toontje van altijd weer. De Friese positie in Nederland is – men denke aan de ratificatie van het Europees Handvest voor kleine talen – een andere dan die van de andere provincies, laat staan van de Jordaen en Naarden, waar men ook een 'eigen' canon heeft geschreven.